

140
21

980
29

अथ
प्राण प्रतिष्ठा विधिः ।

Praṇa prātiṣṭhā vidhi

हृत्कमले विन्यस्य पीठशक्तीर्न्यसेत् ॥ हृत्कमले पुर्वादिदलेषु ॥ जयाये नमः ॥ विजयाये नमः ॥
 आजिताये नमः ॥ अराजिताये नमः ॥ नित्याये नमः ॥ विलासिन्यै नमः ॥ दोर्ग्ये नमः ॥ अधोरा
 ये नमः ॥ मध्ये मगलाये नमः ॥ आन्दीको प्राणशक्तिपीठं परिकल्पयामि नम इति पीठं परिक
 ल्पयध्यायत् ॥ नवयौवनगर्वाभ्यां पीवरस्तनशोभिनीम् ॥ पार्श्व्या पादकपाले सरणीषून् श्र
 लंहस्ते विभ्रती रक्तवर्णाम् ॥ रक्तोदन्तत्पीतरक्तांबुजस्थां देवीं ध्यायेत्प्राणशक्तिं त्रितोत्राम्
 ॥ ततः मानसोपचारैः संपुज्य ॥ अवरणपूजां कुर्यात् ॥ मानसोपचारपूजां यथा ॥ हं लं
 एधियात्मकं गंधं श्रीप्राणशक्तिं परिकल्पयामि नमः ॥ हं आकाशात्मकं पुष्पं श्रीप्राणश
 क्तिं परिकल्पयामि नमः ॥ अं वं अमृतात्मकं नैवेद्यं श्रीप्राणशक्तिं परिकल्पयामि नमः ॥ सं जा
 सर्वोपचारसहितं तांबूलं श्रीप्राणशक्तिं परिकल्पयामि नमः ॥ इति ॥ अवरणपूजया ॥
 प्राच्यां दिशि ब्रह्मणे नमः ॥ निऋतिकोटीं विष्णवे नमः ॥ वायुकोटीं शिवाय नमः ॥ अग्नि
 कोटीं सरस्वत्यै नमः ॥ यश्चिमायां दिशि लक्ष्म्यै नमः ॥ ईशानकोटीं पार्वत्यै नमः ॥ ततः क
 सेरेषु षडंगं पूजयेत् ॥ ङं कं रवं धं गं आकाशवायुतेजोजले एधियात्मनै हृदयाय नमः ॥ प्राण

प्राणशक्तेर्हृदयं पूजयामि नम इति अग्निकोणं पूजयेत् ॥ जंबवं मंजं शब्दस्य शरूपसंगं
धात्मने शिरसे स्वाहा ॥ प्राणशक्तेः शिरः पूजयामि इति निःकर्तिकोणं पूजयेत् ॥ एतदं
टंडं श्रोत्रत्वक्केशु जिह्वा ध्यात्वा त्मने शिखीये वषट् प्राणशक्तेः शिखां पूजयामि इति वा
युकोणं पूजयेत् ॥ नंतं धं दं वाक्याणि पादपायूपस्थात्मने कवचाय हुम् ॥ प्राणशक्तेः
कवचं पूजयामि इति ईशानकोणं पूजयेत् ॥ मं पं फं मं वं वक्तव्यादानगमनविसर्गानन्ता
त्मने नेत्रत्रयाय वौषट् प्राणशक्तेः नेत्रत्रयं पूजयामि इति पुरतः पूजयेत् ॥ शं यं रं वं लं हं वं
सं सं लं बुद्धिमतां हं कारं चित्तात्मने अस्त्राय फट् ॥ प्राणशक्तेः स्त्रं पूजयामि नम इति स
र्वदिक्षु पूजयेत् ॥ इन्द्रावतमः अग्नये नमः ॥ यमो यनमः ॥ निःकर्तये नमः ॥ ब्रह्माय न
मः ॥ वायवे नमः ॥ सोमाय नमः ॥ ईशानाय नमः ॥ अधः अनन्ताय नमः ॥ ऊर्ध्वं चतुर्मुखा
य नमः ॥ ततस्त्विवा ॥ वज्राय नमः ॥ शक्तये नमः ॥ द्वाय नमः ॥ खड्गाय नमः ॥ पाशाय न
मः ॥ अकुशाय नमः ॥ गदाय नमः ॥ त्रिशूलाय नमः ॥ चक्राय नमः ॥ पुलाय नमः ॥ एव
मिष्टा प्राणशक्तिं पंचविराट् संयुतां ॥ ध्यायेत् हृदिकं रंध्रत्वा त्रिजपेत् कस्तुं सुधीः ॥ मित्रो य
था ॥ आर्त्ता को यं रं लं वं शं वं सं हो ॥ हं सं हं सः ॥ ह्रीं ॥ मम प्राणा इह प्राणाः मम जीवा इह

प्राण

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ प्राणप्रतिष्ठा ॥ ७७ ॥ अस्य श्रीप्रतिष्ठा मंत्रस्य विष्णुशंकरपद्मजाऋष
यः ॥ ऋग्यजुः सामानि छन्दोसि प्राणशक्तिर्देवता आवीजं द्विशक्तिः प्राणस्थापने विनियो
गः ॥ विष्णुशंकरपद्मजेभ्य ऋषिभ्यो नमः शिरसि ॥ ऋग्यजुः साम छन्दोभ्यो नमः मुखे ॥ प्रा
णशक्तिदेवतायै नमः हृदये ॥ आवीजाय नमः गुह्ये ॥ श्रीशक्त्यै नमः पादयोः ॥ अथ षडं
गन्यासः ॥ अदौ कारन्यासं कृत्वा हृदयादि षडंगं कुजति ॥ ॐ कं खं धं गं आकाशवायुतेजो
जलपृथिव्यात्मने हृदयाय नमः ॥ जं चं छं जं शब्दस्य शरूपरसगन्धात्मने शिरसि स्वा
हा हां टं ठं डं श्रीत्रलक्ष्मिस्तुतिं ह्याध्यानात्मने शिरसि वषट् ॥ ने तं धं धं देवा कृपाणि
पाणि पाद पायूपस्थात्मने कवचाय हुम् ॥ मपं फं भं वं वक्तव्यादानां गमनविसर्गान्दात्म
ने नेत्रत्रयायाय वौषट् ॥ शं यं रं वं लं बुद्धिमते हंकारचित्तात्मने अस्त्राय फट् ॥ नाभ्यादि
पादां तं आं नमः ॥ हृदयादिनाभ्यां तं कीं नमः ॥ मस्तकात् हृदयात् तं को नमः ॥ यं त्वगात्म
ने नमः ॥ रं रक्तात्मने नमः ॥ लं मां सात्मने नमः ॥ वं मद्मात्मने नमः ॥ शं अस्थ्यात्मने न
मः ॥ षं मज्जात्मने नमः ॥ सं शुक्रात्मने नमः ॥ हो ओजोत्तमने नमः ॥ हं प्राणात्मने नमः ॥ सं

140
21

हंसः २

संजीवात्मने नमः ॥ इति सन्यस्य वस्यमाणो नमनु नाव्यापकं चरेत् मनोयथा ॥ यं रं लं वं शं धं हं
आं कीं को यं रं लं वं शं धं सं हं ॐ सं सं हं संः ह्रीं ॐ हं संः मम प्राणा इह प्राणाः मम जीव इह स्थि
तः मम सर्वेन्द्रियाणि मम वासनश्चक्षुः श्रोत्रं घ्राणं शरणा इह गत्यसुखं चिरं तिष्ठं तु स्वाहा
॥ ७८ ॥ सं सं हं संः ह्रीं ॐ ॥ इति मंत्रेण मूर्च्छादि पादान् व्यापकं कुजति ॥ ततः पीठन्यासं कुज
ति ॥ जया ॥ ममंडुकाय नमः आधारे ॥ को कालाग्निरुद्राय नमः स्वाधिष्ठाने ॥ आं आधार
शक्तिकूर्मधरा सुधासागररत्नद्वीपकल्पद्वयमणिहर्म्यहे मपीडेभ्यो नमः रुदि ॥ धं ध
मयिनमः दक्षोसे ॥ ज्ञाज्ञानाय नमः वा मां से वै वैराग्याय नमः वा मोरो ॥ ऐं ऐश्वर्याय नमः
दक्षोरो ॥ अं अधर्माय नमः वदने ॥ अं अज्ञानाय नमः वा मपाश्वर्ये ॥ अं अवैराग्याय नमः
नामो ॥ अं अतैश्वर्याय नमः ॥ दक्षपाश्वर्ये ॥ अं अनेताय नमः रुदि ॥ तं तत्त्वपद्माय नमः ॥ आं
आनन्दमयकल्पाय नमः ॥ सं सं विद्यालाय नमः ॥ उं षोडशकलात्मने चंद्रमंडलाय नमः ॥
मंदशंकलात्मने पावकमंडलाय नमः ॥ सं सत्त्वाय नमः ॥ रं रजसे नमः ॥ तं तमसमसे नमः ॥
अं आत्मात्मने नमः ॥ उं अंतरात्मने नमः ॥ मं परमात्मने नमः ॥ कीं ज्ञानात्मने नमः ॥ मां मायात
त्त्वाय नमः ॥ कं कलातत्त्वाय नमः ॥ विविधातत्त्वाय नमः ॥ पं परतत्त्वाय नमः ॥ इति पीठदेवताः ॥

146
21